

A.K. Cebrowski o rabunkach i grabieżach wojsk szwedzkich i polskich w latach 1655-1658

Najpierw część żołnierzy szwedzkich [...] zajęła prawie wszystkie domy [w Łowiczu]. Musieliśmy choć niechętnie, żywić ich i konie. Broń wszystkim odebrali, niektórych wypędzili z domów, innym zabrali wszystkie sprzęty i co miesiąc z każdego domu brali podatki nie do zniesienia. Nie oszczędzili świątyń. Najpierw całkiem zburzyli klasztor bonifratrów, leczących chorych, potem zrównali z ziemią kościół św. Jana Chrzciciela [...], a w końcu sprofanowali kolegiatę [...], w której złupili ołtarze błyszczące złotem [...], zabrali szaty kościelne, kielichy, krzyże, świeczniki [...], ludzi przebywających w kościele pobili i ograbili, wreszcie i pół miasta spalili. Ale to, co wycierpieliśmy od nieprzyjaciół, łatwiej można znieść, niż krzywdy zadane przez wojsko nasze polskie, [które] niespodziewanie, bez żadnego hałasu wpadło przed Wielkanocą 1656 roku i ograło całe miasto. Wszystko, co jeszcze zostało się po nich, zrabowali niegodziwi chłopci. Powyłamywali szklane okna i kraty do nich z murów, zamki ze skrzyń i piwnic, wiele kradzieży i rozbojów popełnili, nielicznych podróżnych ograbili i zabili.

Miasto	Liczba ludności		Różnica w odsetkach
	lata 1576–1616	1662 r.	
Augustów	1770	240	– 86
Bielsk	3350	1260	– 63
Brańsk	1650	600	– 64
Goniądz	1660	630	– 62
Kleszczele	2250	660	– 71
Knyszyn	1860	540	– 71
Narew	1040	350	– 66
Rajgród	870	130	– 85
Tykocin	1440	930	– 35
Ciechanowiec	2020	700	– 65
Drohiczyn	1970	680	– 66
Łosica	1130	620	– 45
Mielnik	1520	480	– 68
Siemiatycze	1450	1040	– 28
Wysokie	860	580	– 32
Razem	24840	9440	– 62

Za: M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowe*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 341.

Dla Wielkopolski oblicza się, że odsetek domów pustych (1661) w woj. poznańskim wynosił 56%, w woj. kaliskim 68%, w woj. sieradzkim 60%²². Oto jak wyglądał stan niektórych miast królewskich w tej dzielnicy wedle ilustracji z lat 1659–1665:

Mosina	„bywało”	80	domów, zostało	28,	ubytek wyniósł	65%
Kościan	„	318	„	90	„	72%
Kopanica	„	170	„	20	„	88%
Babimost	„	170	„	61	„	64%
Międzyrzecz	„	303	„	260	„	14%
Rogoźno	„	130	„	68	„	48%
Budzyń	„	25	„	15	„	40%
Uście	„	80	„	14	„	82%
Sulmierzyce	„	182	„	100	„	45%
Pyzdry	„	230	„	59	„	73%
Środa	„	161	„	51	„	68%
Klecko	„	129	„	26	„	79%
Powidz	„	101	„	26	„	74%

Za: M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowe*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 339.